

ZGODNJA DANICA.

Katolški cerkveni list.

Vrednik: Dr. Janez Krizostom Pogačar.

№ 17.

V Četertik 26. Malitavna.

1849.

Kratki premislili

iz s. evangelija za tretjo nedeljo po veliki noči. (Jan. 16, 16—22.)

Ko se je bil čas približal, de je Jezus imel terpeti in umreti, in s svojo smertjo svet odrešiti in tako svoj namen dokončati, zavoljo kteriga je bil z nebes na zemljo prišel, je rekel svojim aposteljnjam: „Še malo, in me ne bote vidili, in spet malo, in me bote vidili, ker grem k Očetu“. Te besede imajo dvojin pomen; namreč Jezus je hotel reči svojim aposteljnjam: Še malo časa, de terpim in umerjem, in me ne bote vidili; in spet malo, čez tri dni, ko bom od smerti vstal, me bote spet vidili, ker bom še štirideset dni pri vas ostal, po tem pa spet v nebesa šel. Drugi pomen ravno teh besedi je pa: Še malo časa sim pri vas, in kmalo me s telesnimi očmi ne bote več vidili, ker grem nazaj v nebesa k svojimu Očetu; pa le malo časa, zakaj človekovi dnevi so kratki, in tudi tavžent je pred Bogam kakor včerajšnji dan, ki je pretekkel, v kratkim toraj me bote spet vidili, ker bom po vas prišel, in vas k sebi v nebesa vzel, kamor vam grem zdaj kraj pripravit. Tisti, desiravno za aposteljne žalostni, pa vender kratki dnevi, ktere je Jezus terpel, umerl in v grobu ležal, so pa tudi lepa podoba našiga če tudi velikiga, pa vender kratkiga terpljenja na zemlji; kakor trije žalostni pa kratki dnevi, bodo pretekle naše britke ure in leta na svetu, in kmalo bomo Jezusa vidili, naša

žalost bo v veselje spremenjena, in našiga veselja nam nihče več ne bo vzel. — Oh, de bi pač hotli posvetni kristjanje to tolažbe in veselja polno resnico večkrat premisliti!

Zveličar je svojim aposteljnjam in učencam večkrat oznanoval, de se bo od njih ločil, in de bodo ta čas, dokler ga ne bodo pri sebi imeli, mogli pred hudobnim svetam veliko žalosti in terpljenja, veliko preganjanja prestati. Zakaj jim je pač tako žalostno prerokvanje tolikokrat in tako živo pred oči postavljaj? Zato, ker je vedil, koliko nespametne, posvetne želje čez človeško serec premorejo, in kako težko je jih v serecu zatreti. Vse življenje Jezusovo je oznanovalo pokoro in zatajevanje poželenja, učenci njegovi pa so le vedno na srečo in veselje mislili; Jezus je govoril od svoje bližnje smerti in od ločenja od njih, oni pa ga prašajo, ali bo zdaj Izraelovo kraljestvo ustanovil, in se pričkajo med seboj, kteri izmed njih bo nar višji stopnjo časti zraven kraljeviga sedeža zadobil; Jezus jim reče: „Še malo, in me ne bote več vidili“, in učenci njegovih besedi ne zapopadejo, in pravijo: „Še malo, kaj je to? Mi ne vemo, kaj govori“. Namest na terpljenje in preganjanje misliti, jim je bilo le veselje, sreča in čast v serecu in glavi; zato Učeniških besedi niso mogli umeti in zapopasti.

Nikar ne zamerimo aposteljnjam in učencam Jezusovim takih posvetnih misel in želja, zakaj žalost zavoljo ločenja njih Učenika je bila prevzela

njih serca, in razsvetljenja svetiga Duha še niso bili prejeli. Premislimo rajši sami sebe, premislimo svoje misli in želje, ter prevdarimo, koliko smo mi boljši, pametniši, ponižneši in pohlevniši, kakor so bili oni, desiravno nam poduka in božjiga razsvetljenja gotovo ne manka. — Tudi nam se neprenehama oznanuje, de le v križi je zveličanje; de je človeško življenje na svetu vedna vojska; de le kdor se bo do konca serčno vojskoval, bo kronan, de nebeško kraljestvo silo terpi, in de le silni ga po sili nase spravijo; de kdor hoče za Zveličarjem v nebeško kraljestvo priti naj sam sebe zataji, svoj križ zadene, in naj po kervavih stopinjah za njim hodi. Vse to in tako se nam vedno oznanuje, in mi vender le gladke in sladke poti, brez križev in nadlog ceste v nebesa išemo. Kaj počnejo današnji kristjani družiga, kakor de se hočejo vsih križev, vsih nadlog znebiti, srečno in veselo živeti, in križe, od katerih kersanska vera govori, v tla pomenirati. Kersanski modrijani današnjih časov hočejo Boga na laž postaviti, ki je Adamu in njegovimu zarodu do konca sveta rekel: „Ker si to sturil, bodi zezalja prekleta zavoljo tebe. V potu svojiga obraza si boš svoj kruh služil, dokler se ne poverneš v perst, iz ktere si bil vzet, zakaj perst si bil, in v perst se boš povernil“.

Tedej nas na tem svetu družiga ne čaka, kakor nadloge in terpljenje? Ali po tem takim ni nobene pomoči, nobeniga trošta ali tolažbe za nas? O vi maloverni, bi odgovoril Jezus na to vprašanje, ali ne veste, de je Kristus moral terpeti, in tako iti v svojo čast? Zraven tega imamo pa v svojim terpljenji obilno tolažbe in trošta, zakaj:

Pervič je to naš trošt, naša tolažba, de naša žalost le malo časa terpi. „Čez malo“, pravi Jezus, „in me bote spet vidili“. Kratko je naše življenje na svetu, in „kratki so človekovi dnevi“, kakor pravi Job, dolga pa, in neskončno dolga je večnost. Ako bi toraj ves čas svojiga življenja terpeli, ali nam ne bo tolažbe dovolj, če si mislimo, de se homo, če voljno iz ljubezni do Boga terpimo, pri njem v nebesih vekomaj veselili?

Drugič pa naše terpljenje na svetu samo na sebi ni brez duhovniga, toraj praviga veselja. „Moj jarm je sladak“, pravi Jezus, „in moje breme je lahko“. Kdor zavoljo Boga in zavoljo pravičnosti kaj terpi, občuti neizrečeno duhovno veselje v svojim sercu, kteriga bi za veselje celiga sveta ne hotel zamenjati. Tako veselje so občutili aposteljni Jezusovi, kteri so, kakor pravi sveto pismo, tepeni in martrani z veseljem šli spred svojih sovražnikov, „ker so bili vredni šteti zavoljo imena Jezusoviga zaničevani biti“.

Tretjič nas tolažijo v našim terpljenji Jezusove besede, ki pravi: „Vi bote žalovali, ali vaša

žalost se bo v veselje spreobernila“. Vsakdo izmed nas želi kdaj srečin in zveličan biti; ker smo pa vsi grešniki, ne moremo brez terpljenja pokore prave sreče in zveličanja doseči; le resnična pokora nas namreč večniga veselja vredne sturi. Ne branimo se torej terpljenja in žalovanja, če se hočemo kdaj pri Jezusu veseliti; spomnimo se besedi svetiga Pavla, ki pravi: „Britkosti tega sveta se ne dajo primeriti proti prihodni časti, ktera se bo nad nami razodela“.

Potočnik.

Kaj bo z družbo s. križa.

Pogovor fajmoštra s kmetam.

Kmet. Naj ne zamerijo, Gospod fajmošter, de jih za nekaj poprašam, kar sim uni dan v Zgodnji Danici bral. Veliko lepiga se v teh listih bere, de sim Jim prav hvaležin, ker so mi jih preskerbeli. Zdaj je bilo pa že dvakrat precej veliko govorjenje od neke družbe s. križa, v ktero stopiti zlo vabijo. Meni se zdi, de je to kakor neka bratovšina; morebiti bi še sam pristopil k nji, sej sim se bil tudi popred v bratovšino s. Leopolda zapisal, ko so jo še bolj terdili; zdaj pa nekako slišim, de ni veliciga več z njo?

Fajmošter. Prav imate, oče, ker mislite, de družba s. Križa bi bila nekakošni bratovšini podobna, zlasti pa bratovšini s. Leopolda. Vonder, veste, ta družba bi veliko več obsegla, kakor navadne bratovšine. Ste slišali že kterikrat od nekdanjih bratovšin s. škapulirja, ali pa od teh, ktere se zdaj zlo razširjajo, s. Serca Jezusoviga in Mariiniga. Glejte per teh je posebin namen, obilniši počastiti ktero skrivnost našiga Zveličarja Jezusa Kristusa, postavim njegovo presveto resnje Telo, njegovo zveličansko terpljenje, ali ljubezin njegoviga presv. Serca; ali pa veči pomoč po prečastiti Devici Marii ali kterim božjih Svetnikov si pridobiti. Zraven se gleda tudi na to, de bi se človek po bolj pogostnim spominu na Jezusa, na Marijo, na Svetnike več k dobrimu obudil, po večkratnim prejemanji s. zakramentov se bolj posvetil, in po zadobljenji odpustkov božji pravici ložej zadostil.

K. Ravno me opomnijo, kar sim že pred mislil, de per družbi s. Križa ni nič povedano od odpustkov, kakor se per vsih bratovšinah obetajo.

F. To zna morebiti po dovoljenji našiga višiga duhovniga poglavarja, Rimskiga papeža, še pozneji tudi zraven priti. Pa glejte, oče, družba s. Križa ima tako širok obsežik že sama na sebi, de če bo kdo po njenim namenu delal, bo obilno zasluženje in odpusenje zadobil, desiravno niso lastni odpustki z njo zvezani. Sim rekel popred, de bratovšine po navadi le eno ali drugo stran kersanskiga življenja zadevajo; pridjati moram še, de

bratovšina s. Leopolda posebno iše sveto Jezusovo vero v Ameriki razširiti in uterditi, in sicer nekaj z molitvo, nekaj z denarnimi pomočki. Družba s. Križa pa, kakor tudi v drugih krajih katolške in še drugač imenovane verske družtva, iše podporo in brambo cele katolške cerkve, in skerbi pravo kersansko življenje povsod bolj obuditi in močnejši uterditi. Vidite, naša sveta cerkev nima zdaj samo med neverci in krivoverci zopernikov, ampak v sredi svojih otrok je dobila veliko sovražnikov, ki hočejo njo, svojo mater, svojim mislim in namenam podvreči, ali prav za prav v nič djati in pokončati. Vedo namreč, de vsiga na zemlji ne bodo mogli prekucniti, dokler jim je na poti katolška cerkev, ktera se ne spreminja kakor človeške nprave.

K. Že razumem to, sej je bilo v Zgodnji Danici ravno od tega že veliko povedano; in tudi vidim, kako že per nas ljudje od cerkvenih reči precej z drugo besedo govoré, kakor je bilo še pred letam.

F. Prav, mi ni tega potreba še enkrat povzemat. Spomnite si zdaj, kako je v začetku kersanskiga nauka per veri povedano, de mora kristjan svojo vero tudi z ustni pričati, in se brez strahu za njo potegniti, ako je potreba. Pred malo časam nam ta dolžnost ni dala posebniga opraviti, zlasti v naših Slovenskih krajih. K večimu je kak pijanec v kerémi ktero nekersansko zarobil, ali se kak prevzetin bahač zoper svojiga duhovniga pastirja vzdigoval, ali kak modrijanež nespametin se naukam naše svete vere posmehoval. In tukej je bilo večkrat zadosti, de se je le kak otrok oglasil, in je že takimu govorunu usta zamašil; ali dostikrat še tega ni bilo potreba, pametin človek se je preč obrnil, in je norca v sercu miloval. Nekoliko drugač je bilo v tistih krajih, kjer so krivoverci s katolčani namešani, zlasti na Nemcih. Vunder tudi tamkej ni bila vselej tolika sila za katolško vero, za sveto cerkev Jezusovo, kakoršna je zdaj več ali manj po vsih evropejskih deželah, zlasti pa v Italii, Nemcii in Avstrii. Zdaj tedaj je tudi per nas treba, svojo vero obilniši z besedo pričati, zdaj tudi nas dolžnost bolj močno prijema, se za ohranitev prave vere med nami, za odvernitev zatiranja božje cerkve z vsimi močmi potegovati. Toliko se je v enim letu spremenilo, de kdor bi zdaj le molčal, je vero zatajil; kdor bi se ne poganjal z močjo, bo izdajavec cerkve. Se ve, de mojo besedo tukej prav razločite; ne de bi mislili, kakor de bi kaciga človeka vaše primere toliko zadelo, kakor zadene druge, ki viši stojé. Temuč vsakteri je vezan več ali manj, kakor je njegov stan, poklic in druge okolišine; od viših poglavarjev zemlje, od cerkvenih pastirjev se toliko več tirja, kolikor

viši je njih stopnja in veči njih moč ali oblast; nihče pa, bodi si še tako slab in nizik, ni izjet, de bi v zdajnjih časih ne imel več storiti, kakor je bilo pa popred v teh zadevah.

K. Vidim zares, de je zdaj precej drugač, kakor je pa bilo. Ko je bila Francozka vojska — pa je ne pomnim zlo veliko — je bilo sicer per nas tudi malo čudno, prazniki so bili zlo preč, zvoniti se ni smelo v cerkev; vunder s tem še vera ni bila toliko zatirana, ne cerkev toliko vničena, kakor je pa znati, de bi hudobneži zdaj radi z njo storili.

F. Glejte, oče, zatorej pravimo, de zdaj dolžnost vere vsakteriga bolj k govorjenju in djanju priganja. Kaj pa menite, ali kristjan, ki to dolžnost tudi zdajnje čase zvesto spolni, ne bo imel tudi večiga zasluženja? zakaj kdor malo seje, bo malo žel; kdor obilno seje, bo obilno žel; in kdor se več in serčneji vojskuje, bo svetleji krono prejel. In pa mislite na odpustke, ali ni to veliko vredno, de se kristjan greha obvaruje, v hudih časih vero sam per sebi in per drugih ohrani? sej mu bo Bog zato tudi kako poprejšnjo nemarnost ložej odpustil, de siravno niso lastni odpustki obljubljeni. Še v večim prizadevanji za vero se kaže tudi veči ljubezin; kdor veliko ljubi, mu bo po besedi Jezusovi tudi veliko odpušeno kakor Magdaleni; to je zbrisani mu bodo ne le grehi in večne štrafinge, temuč tudi časne (ktere so ravno v odpustkih zadete.)

K. Nekteri Gospodje včasih niso nič radi od odpustkov govorili.

F. Vem, pa mene že poznate, kaj in koliko sim od tistih učil. Res se mi po eni strani tisti ljudje, ki od odpustkov nič vediti nočejo, zdé kakor tisti pravični, ki pokore ne potrebujejo in druge kakor grešnike zaničujejo, od kakoršnih je tudi Jezus resno govoril, in jih oostro svaril. Kdor pa le nekoliko svojo slabost in grešnost spozna, mora vesel biti odpustkov, ker sam ni lahko v stanu vsih svojih dolgov pred Bogam poravnati. Zraven sim pa tudi takim ljudem, ki zmirej samo za odpustke prašajo, že tudi večkrat rekel. Ne išite le odpustkov, temuč tudi zaslužkov; varujte se greha bolj skerbno, in dobro delajte bolj goreče.

(Konec sledi.)

Zgodbe katolške cerkve.

Spisal Peter Hieinger.

(Dalje.)

P e r v a d o b a.

Začetik cerkve po Kristusu in aposteljnih.

21. Tretje leto Jezusoviga uka, stalni kamen cerkve pološen.

Kmalu po slavnim čudeži s petimi kruhi se je Jezus podal v Jeruzalem, Velikonoč obhajaj; in

se je precej spet vernil v Galilejo zavoljo sovražtva, s katerim so ga Judje preganjali. Prišli so za njim pismouki in farizeji, ter so se pritožili zoper učence njegove, de ne deržé starih zročil, jedo z neumitimi rokami. Jezus jim nasprot postavi, de so božje postave več, kakor človeške zročila, in de človeka ne omadeževa toliko vnanja nečednost, kakor notrejnja hudobija serca; dal jim je zraven razumeti, de oni pa ravno božje postave prelomljajo, in serca polne gnjusobe imajo.

Do zdaj je Jezus svoj nauk le Izraelovim zgubljenim otrokam oznanoval, le med Judmi čudeže delal; vonder je on prišel tudi druge narode zveličat, kar pa še učenci njegovi niso prav zapopadli, menijoč, de je odrešenje le Izraelu prihranjeno. O prigradbi s Feniško ženo, ktere hčer je od hudiga duha oprostil, jim je Jezus dal spoznati, de nebeška pomoč tudi neverskim narodam ni odrečena, temuč de je za vse ljudstva pripravljena. Storil je potem še druge čudeže nad raznimi bolniki, in zopet je poln usmiljenja množico per 4000 mož z malimi, namreč s sedmerimi kruhi nasitil. Nasprot pa farizejem in saducejem, ki so hotli znamenje z neba, ni nobeniga čudeža pokazal; temuč je njih terdovratnost posvaril, in jim le znamenje svojiga prihodnjiga vstajenja napovedal. Tudi učence svoje je opominjal, de njih pravičnost ne bodi takošna, temuč boljši, kakor pa farizejev in pismoukov.

Po vsih teh naukih in delih Jezusovih so bili njegovi učenci in zlasti aposteljni v veri v njega in njegovo božjo naturo toliko poterjeni, de Peter na prašanje, kaj de oni mislijo od njega, na ravnost odgovori: „Ti si Kristus, Sin živiga Boga“. Per ti priložnosti je šel Jezus dalje v zidanji svoje cerkve, postavil je njeni stalni kamen (podložno ali gruntno skalo) prot Simonu rekoč: „Ti si Peter (skala, skalnik), in na to skalo bom zidal svojo cerkev, in peklenške vrata je ne bodo premagale“. V kakošnim pomenu pa de hoče Petra imeti v stalo svoje cerkve, je Jezus dal razumeti z naslednjo besedo, ker mu je zročil ključe svojiga kraljestva, to je, nar viši oblast v svoji cerkvi. — Od tedej je Jezus začel svojim učencam skazovati, kaj de ga čaka v Jeruzalemu, kako bo mogel terpeti in umreti, de bo pa tretji dan zopet vstal. Leto ni šlo v misel aposteljniam, kteri še niso bili popolnoma odložili krivih zaumkov od pozemeljskiga Kristusoviga kraljestva; posvaril je torej Jezus zlasti Petra, de ne razume, kar je božjiga, ker namreč je volja Očetova, de potrpeljenji in smerti Sinu bo svet rešen in zveličan. De bi posebno prvi izmed aposteljniov ob času skušnjave v veri ne omagali, jih je Jezus z lastnimi čudeži poterditi hotel. Vpričo Petra, Jakoba in Ja-

neza se je na gori, Tabor imenovani, spremenil, in dva velika preroka stare zaveze, Mojzes in Elija, sta se prikazala, mu pričevanje dajat; in za Petra posebej je znanje storil, de v ustih ribe mu je denar najti dal, daciijo tempeljsko zase in zanj plačati. Ko se je pa po vsim tem, kar je Jezus Petra spred postavljal, nekakošno sumljenje med drugimi učenci začelo, jih je Jezus vse ponižnosti učil po podobi otroka, ki ga je med nje postavil. Tudi je nekakošni prevzetnosti v njih serciah s tem v okom šel, de niso mogli hudiga duha iz obsedeniga izgnati, kteriga je pa potem sam pregnal.

Dalje je Jezus svojim aposteljniam še več govoril od oblasti, ktero jim je hotel v svoji cerkvi zročiti. „Kar koli bote zavezali na zemlji“, jim je rekel, „to bo tudi v nebesih zavezano; in kar koli bote odvezali na zemlji, bo tudi v nebesih odvezano“. Učil jih je pa tudi per vsi ti oblasti usmiljene in poterpežljive s svojim bližnim biti; povedal je zato priliko od hlapca, ki je bil veržen v nezmerne teme, ker ni hotel odpustiti svojimu sohlapcu. Izvolil je potem Jezus pa še dva in sedemdeset učencov, število tolikošno, kolikoršno je bilo starašin v Judovskim zboru. Lete učence je on poslal, po dva in dva vkupej, pred seboj po mestih in tergih; učil jih je, de neprestrašeni in brez skerbi za pozemeljsko hodijo, mir vošijo, in božje kraljestvo oznanujejo, kjer ga ljudje sprejeti hočejo, in bolnike ozdravljajo. Ti učenci so imeli biti pomagavci aposteljniov v nauku in opravljanji svetih reči. Ko so se čez nekaj časa učenci spet vernili, in z veseljem pravili, kake čuda so delali v njegovim imenu, se je tudi Jezus razveselil, in je Očeta zato hvalil, svoje učence pa srečne imenoval zato, kar vidijo in slišijo.

Med tem je šel Jezus v Jeruzalem na praznik šotorov, in je v tempeljnu učil. Tukej je očital Judam njih sovražtvo, de ga hočejo umoriti; govoril je več, de je poslan od Očeta, in de dela, kar mu je Oče zročil; in de, kdor v njega veruje, bo s. Duha poln. Več jih je vanj verovalo, ali viši in farizeji so ga iskali prijeti, pa zastonj. Ko drugi dan pripeljejo k njemu prešeštnico, jih on lastnih grehov opomni, in grešnico izpusti z besedo, de naj več ne greši. Ko se potem Judje krog njega zbero, jim govori zopet od svoje nebeške vrednosti, in od Očeta, kteri ga je poslal, in jim oestro njih nevero očita; tako, de so ga hotli s kamnjem pobiti. Zdaj je Jezus od rojstva slepimu človeku pogled dal, in farizeji in viši so se še bolj nad njim togotili. Ali Jezus nasprot uči, de sami niso pravi pastirji in učeniiki ljudstva, de pa on je pravi pastir, ki pozna svoje ovce, in da življenje zanje, kakor mu je Oče zročil storiti, in de ovce tudi

njega poznajo. In med Judmi je bil razpor zavoljo teh besedi.

Potem so se zraven čudežev nad obsedenim in 18 let bolno ženo razni nauki in opomini Jezusovi verstili. Prot farizeju je razložil veliko zapoved od ljubezni, in jo razjasnil s priliko od Samarijana; aposteljne je učil, kako moliti, in jim povedal Očenaš; farizejem je oostro očital njih nevero v njega in njegove dela, in zopet jih je per nekim kosilu svaril zavoljo njih hudobije, enake hudobii očetov, in jim gorje žugal zavoljo njih hinavšine. Zopet je učil aposteljne, se varovati kvasu farizejskiga ali hinavšine, spoznati njega pred svetam, in ne se bati preganjavcov; opominjal jih je, ne zaupati v bogastvo, temuč vso svojo skerb Očetu nebeškemu zročiti, kateri za vse skerbí; govoril jim je tudi, de čuti jim je treba, in vsaki čas na prihod Gospodov pripravljenim biti, in z zoperniki ob času spravo narediti. O prazniku posvečevanja tempeljna je šel Jezus spet v Jeruzalem, in ko so ga Judje v tempeljnu obdali, in silili povedati, kdo de je, je on močno terdil, de je Kristus, de on in Oče sta eno, in de opravlja Očetove dela. In zopet so ga hotli prijeti; on pa se je umaknil njih rokam. Naj so tedaj sovražniki Jezusu še toliko nasprotvali, on je vonder svojo božjo naturo če dalje bolj razodeval; in če jih je ravno dosti nevernih ostalo, so pa aposteljni in učenci toliko bolj verni bili.

(Dalje sledí.)

Nekaj od sv. očeta vsiga keršanstva Pija IX.

(Kövec.)

Poglavarji prekucije so se bili spervič v Turinu zbrali, in so tukaj med seboj sklenili, se v Rimu vgnjezditi, in od ondod svoje hude namene snovati na vse strani laške dežele. Ker so pa vidili, de jim bo ondi krepki papežev minister Rossi morebiti ravno tako na poti, kakor sv. Oče sam, so naj pred skovarili, tega moža s pota spraviti, papeža pa persiliti, de bi jim pri njih hudobijah na roko šel, in va-nje pervolil. Nekoliko zmed njih je na se vzelo, ministra umoriti, in to so tudi dosegli. Ko je g. Rossi v državni sojím ali zbor na Kapitol šel, so ga morivci čakali na stopnicah v drenji ljudstva. Minister je hotel gori po stopnicah iti, tode — s smertnim nožem potuhnjeniga oglarja (karbonarja) preboden — se je na zemljo zgrudil. To se je oznanilo v sojmovnici (zbornici), pa sojmovniki so se vedli, kakor de bi se nič posebniga ne bilo zgodilo. Po ulicah so hvalili razbojnika; po mestu se je derhal podila, ki je puntarske pesmi pela. Divji stepenci se dervé pod okno vdove umorjeniga ministra, in prepevajo ondi kervičejne pesmi

v hvalo nesramniga umorstva. Ni treba v misel jemati, kako grenka žalost je mogla sv. Očeta spreleteti, ko je zaslišal take nesramne dela; vidil je dobrotljivi Pij IX. k čemu se pripravlja v nesrečnim Rimu.

Ne ravno poslednja začetnika tih viharjev sta bila tudi novičar Sterbini, kteriga je bil Pij IX. v milost sprejel, ker mu je dovolil, se iz pregnanja domu vrniti, — in pa knez Kanino, iz rodú Bonapartovcov, kteriga je bil Pij VII. pod obrambo vzel, ob času, ko niso nikjer hotli terpeti Bonapartovcov. Oba prejete dobrote z nesramno nezvestobo povračujeta. Knez Kanino, vetrenjak in častilakomnež, dihteči po gospodovavstvu, je s celo dušo punt objel. Posvarjenje sv. Očeta nič ni zdalo; nečimarni knez, zagnan v valove razkačenih strastnost, je zatajil sleherno blagoserenost. — Drugi dan po umorjenji Rossiga se je perdervil ta černi nehvaležnik z divjo derhaljo nekaj tavžent različniga ljuda na Kvirinal k papeževimu dvoru, ter hrupnejo nad papeža, de naj naredi ministra Mamianita in Sterbinita, de naj se brez pomude razpne laških dežel voža (federacija), Avstrijanam pa vojsko napové. Ker pa sv. Oče na te nasilne pohlepnosti še odgovora ni hotel dati, in so se Švajcarji, stražniki v papeževim dvoru, na bran perpravljali: je oblegla puntarska derhal Kvirinal, začela v okno streljati, tako de je duhoven Palma, papežev tajnik, v svoji stanici bil ubit. Knez Kanino ukaže nameriti streljarstvo proti vratam, da sv. Očetu eno uro prevdarka, in se grozi, de bo dal vse pomoriti, kateri koli so okoli papeža, ali bi ga braniti hotli.

Pij IX., de bi se kri ne prelivala, zvoli sicer Mamianita in Sterbinita ministra, druge reči pa, ki jih je ljudstvo terjalo, je odpravil v državno zbornico, de naj se popred ondi prevdarijo: zraven tega pa je precej pričijočim poročnikom rekel, de se mu sila dela. Na hlepenje ljudovladuhov (republikanov) je derhal postavila stražo na Kvirinal okoli papeža. Sv. Oče je per teh groznih pergodkih posebno keršansko močnoserenost razodeval. Ko se je jelo v dvornico (Palast) streljati, ga ni zavednost zapustila, in tudi dušni mir ne: hodil je s križem v roki, molil za ubogo ljudstvo, in se za smert perpravljal. Ker si ni bil svest, če mu bo moč smerti oditi, ali ne, je že bil odločil, kje de naj se kardinali snidejo, noviga papeža volit, ako bo moral umreti. Skoz ves ta čas sta bila per njem mimo dveh kardinalov tudi poslanca francozke in španske vlade: g. d' Harcourt in g. Martinec dela Roza. Martinec je papežu naznanil, de je nekaj španskih bark pripravljenih za papeževo potrebo v pristanu (Hafen) Civita vecchia, in de mu je kraljica namenila otok Majorka za prebivanje,

ako bi se hotel na špansko podati. Ravno tako je francozki poslanec zaterdoval v imenu francozkiga naroda, de bodo ondi z velikim veseljem sprejeli Očeta vsiga keršanstva, ako se tje podá. Slišalo se je tudi pozneje, s kolikim veličastvam so si bili namenili Francozje sv. Očeta sprejeti, in kakošne naprave so že bile storjene v ta namen. Med tem pa je parski poslanec Spauer perpravil, kar je k begu bilo potreba, in papež je res, preoblečen v černo duhovsko oblačilo, iz svojiga dvora nepoznan šel, in se je z g. Spauram peljal čez mejo svoje dežele na Neapolitansko zemljo, in se je vstanovil v Gaeti, kjer še zdaj stanuje.

Ta persiljeni papežev beg je redka dogodba, kakoršne v rimski zgodovini dolge stoletja ni bilo slišati. Glas tolike krivice, ki so jo Rimljanje sv. Očetu storili, je spreletel vso Evropo. Na Angleškim so se oglasili dnevniki zoper rimske prekučavce in nehvaležnike. V francozki sojmovnici je povzdignil Montalambert, ta zgovorni katolčan, svoj mogočni glas, in si je s svojim govorom skorej celo zbornico naklonil; vlada pa je sv. Očeta na Francozko povabila, in se je k njegovimu vrednimu sprejetju veličastno pripravljala. Na španskim je kraljica ljudstvo k tridnevni očitni pobožnosti za sv. Očeta spodbudila. Iz Nemcov so se zaslišali odjekji, želeči terpečiga oslavljenca božjiga na nemški zemlji pozdraviti. Iz Avstrije je poslan sporočnik v Gaeto; in celo znatniši laški domačini težko prenašajo to počenjanje, kakor Gioberti; kjerkoli je verin katolik, se s pravičnim serdam na Rim ozira, in na Rimljane. Tako p. španski list Eppana v silnim serdi toži Rimljane, rekoč: Ti nehvaležni narod ti, tvoje djanje bi v zgodbah človeštva napolnilo list nad druge ostudniši, ako bi ne bili v njih že vnapred položeni spominki od naroda, ravno tako nehvaležniga, kateri se je po palmovih dnevih in po „Hosanah“ obnašal, kakor tolovaj na Kalvarji! — Po taki hudobii bi bilo tebi bolje, de bi tvoje matere svoje otroke vidile umirati tako, de bi ne bilo nikogar, kateri bi mogel odgovoriti, kader te svet popraša: „Kje je oče tvoj?“

Kje je tvoj Oče, nehvaležni Rimljan! kteriga celi keršanski svet spoštuje; ti sam mu grenke ure delaš, in si ga persilil bežati iz njegove lastine! Ti zaslepljeni ljudstvo ti; — za to, ker je on tvojiga rodú, za to, ker ste vi naj bližniši njegovi otroci, ki ste sloneli na njegovim ljubeznjivim in ljubijočim naročji, ki ste tolikrat iz njegove roke očetovski blagoslov prejeli; — zato njegov dvor s tolovaji obdali, njegove verne služabnike morili, ga persilili iz dežele bežati, in se polastili njegove lastine, kakor beriči Jezusoviga oblačila; vekomaj bo vas gerdila ta sramota! — Turki ljubijo sv. Očeta, kteriga ti katolški (!) Rimljan preganjaš,

in v djanji ljubezen ravno zdaj razodevajo, ko je per tebi ugasnila. V Carigradu (Konstantinopelnu), glavnim mestu turškiga cesarstva, se je družba zbrala, ktera denarje za sv. Očeta zbira, ki je v Gaeti, — in k temu skladajo tudi drugoverci dobroserčne darove v podporo veliciga Očeta keršanstva. Kdo bi se temu ne začudil, in koga bi rudeča ne spreletela, ko vidi, kako Turki katolčane osramotujejo! — (Po Blahovestu.) J.

Sedajnji obšir katolške cerkve.

Spisal Valentin Sezun.

(Dalje.)

XIII. Avstriansko cesarstvo.

9. Galicia (kraljestvo.)

V 7 zahodnih kresijah prebivajo Poljci ali Poljaki, to so Slovani in njih jezik je po pravici nar bolj olikanim in izobraženim narečjam Slovanskiga perštet. Poljski jezik je prijeten in perljuden, za petje kakor italianski posebno pripraven. Veliko število soglasnikov per besedah je krivo, de se ga ptujic lahko ne nauči, in skoraj v nobenim jeziku se ptujic tako lahko ne spozna, kakor v poljskim, če je tudi še tako dolgo časa na Poljskim živel. Poljaki so lepe postave, katolški veri iz serca vdani, vojaški stan jim ni zopern. De je njih enkrat tako močno kraljestvo razdjano, jim zlasti plemenitnikom ne gre iz glave, in od tod izvira njih nezadovoljnost, kakor se je l. 1846 vidilo.

Ruteni, tudi Rusini in Rusniaki imenovani, imajo jezik, ki je rusovskimu zlo podoben, so tudi po Rusovskim (v Podolii, Volhinii) in v zgorenjim Ogerskim doma. Per božji službi rabijo oni svoj jezik in gerske šege, zakaj nekđaj so bili Staroverci, v 16. stoletji so se oni zlasti po perzadevanji patrov Jezuitov z katolško cerkvijo zedinili, papež Klemen VIII. je bil v l. 1596 8 njih škofij z veseljem sprejel. Na Rusovskim so bili pa v l. 1839 3—4 milijoni gersko-katolških Rutenov zopet k Starovercam z silo perpisani, in kdor je hotel še katolški cerkvi zvest ostati, je bil tako dolgo nadlegvan, de je vladarstvo svoj namen doseglo. Ruteni so veliko bolj srovi kakor Poljaki. Obedvojih nar večji hudobija je pijanost, ktero tukaj tako obilno številni Judje na vso moč podpirajo.

V Galicii, kakor je bilo že zgor rečeno, je iz med vsih avstrijskih dežel nar več Judov, ravno to velja tudi od pruškiga in rusovskiga sveta nekdanje Poljske deržave. Poljski kralj Kazimir III. (l. 1333—1370) je namreč razujzdano živel, iz pregrešne ljubezni do Judinje Estere je on Judam veliko pravic in svobode dovolil, in od tistiga časa so se oni tolikanj po Poljskim narastli. Po vsi Ga-

licii imajo oni čez 300 shodnic in v Levovu velika rabinarja. Per mestu Halič je kacic 150 Karaitov, to je tacih Judov, ki krivo razlaganje sv. pisma po rabinarjih zaveržejo in zemljo obdelujejo, vsi drugi Judje pa se terdo derže talmuda, to je bukev, kjer so izmišljave in krivo razlaganje rabinarjev zapisane, in čertijo imenovane Karaiti. Judje oblazijo vso Galicijo kakor mrovlje, oni so skorej edini trgovci vsih perdelkov zemlje. Vse, kar kmet potrebuje, kupi on od Juda, in kar on perdela mora zopet le Judu prodati. Judje imajo dalej prodajo in izdelovanje žganiga vina (vodke) iz žita itd. v lasti in kmetovavec pije in pije v judovskih kerčmah ta strup, dokler ima Judu kaj nesti ali zastaviti, če tudi slamo iz strehe, sosebno per Rutenih. Jud je kupec za vse; tudi z starino Judje zlo barantajo, obdelovanje zemlje in težaji rokodelstva jim pa niso po volji. Zategavoljo so gališke mesta tolikanj z Judmi napolnjene, in kmetovavec jim je bolj v klešah kakor svojim dozdanjim grajšakam. Goljfi je, pravijo geografi, je v Galicii veliko, to de ona le prav malo kristjane zadene, ampak sploh le Jude. Timu se tudi ni čuditi, zakaj talmud Judam druge, ki niso Judje, goljfat in odirati ne prepoveduje, ampak nekteri nar slavniši njegovi izlagavci kakor rabinarji Maimonides, Raši itd. goljfi do Nejudov (goim), to je kristjanov še poterdijo in v dobro delo zapišejo. *)

(Dalje sledi.)

Razgled po keršanskim svetu.

Novi Graški škof Anton Otmar Ravšer so bili prvo nedeljo po Velikinoči v Solnim gradu posvečeni, kjer so visokočastiti kardinal-nadškof Friderik knez Švarcenberg to sveto opravilo opravili. Druga nedelja po Velikinoči je bila odločena, noviga škofa na svoj sedež v Gradcu s častjo vpe-ljati. —

K zboru na Dunaj, se posvetovati zastran zadev katolske cerkve v Avstrii je vsiga vkupej poklicanih sedem nadškofov in tri in dvajset škofov. Upati moramo, de bode Bog vsih misli tako vodil in obračal, kakor bo nar bolj v prid svete cerkve božje.

Število viših cerkvenih pastirjev, ki za svojo zvestobo prot Kristusu preganjanje terpe, se če dalje bolj množi. Tudi Madžarski puntarji so jeli svoje roke iztegovati na katolske škofe; po njih sklepu bi mogel Granski ali Strigonski nadškof, ki

*) Ker so po novi ustavi vse vere, torej tudi judovska enake pravice dosegle, in ker je po §. 30 vsim deržavljanam preselitev iz ene dežele v drugo zagotovljena: tako utegne scasama Judovska odertija, goljfija tudi v slovenske kraje priti. Zategavoljo čujte vi udje srenjskiga odbora, de bote svojo domovino pred Judmi obvarovali, zakaj vi bote presodili, ako se sme kak ptuj človek v srenjo (Gemeinde) vzeti ali ne. Dozdaj si še nobena dežela tiga ni za srečo štela, de Jude ima. —

je uni pot 8000 gld. postavni vladi v pomoč zoper puntarje podelil, in več škofov, ki so cesarju zvesti, z sedežev se umakniti. Bog bo morebiti kmalo drugač obrnil.

Ali niso letašne vremena nekakoršna šiba, s katero Bog nespametne ljudstva k sebi obrniti hoče? Na Portugalskim, v Rimu manjka dežja, de se hoče vse posušiti; per nas je dež in sneg, de ni sejati ne saditi mogoče.

V Holandu je novi kralj Vilhelm III. katolčanam obljubo dal, v vsim tako prot njim ravnati, kakor je njegov pred kratkim umerši oče Vilhelm II. ravnal; tedej bodo za katolsko cerkev tamkej še zmiraj dobri časi upati.

Iz Prage. Tygodnik C. piše, de so 11. pretečeniga mesca imeli v Pragi frajmavrarji svoje zbiraljše, kateri so bili dolgo popred skriti. — se te plaže je mankalo za celo slavo devetnajstiga veka (v obeh pomenih)!

Iz Hervaškiga. Njih prevzvišenost Zagrebški škof g. Juri Havlik so k tolikerim lepim dokazam svoje dobrodelnosti in ljubezni do bližnjiga zopet noviga pridjali, darovavši Varazdinski bolnišnici in naredbi za uboge 300 gld.

Iz minuliga zbora. Nekaki Madonizza je hotel, de bi sek §. 15 zborovih ustavnih pravic priložilo tole: „Vsi duhovni redi (to je, kloštri ali samostani) so odpravljeni za vse prihodnje čase, zastran njih premoženja odloči posebna postava“. — Madonizza, Madonizza! ti si močno napuhjen! Si blezo pozabil, de si tudi ti iz mesa in kosti; ni bilo tebe, ko so Bogu hvalo peli po samostanih, in jo bodo peli, ko že červov ne bo, ki bodo nad tvojimi kostmi glodali. — Breste je zastran tiga §. tako modroval: Vravnovanja cerkveniga premoženja in volitve predpostavljenih naj cerkveni udje deležni bodo (vender!), ali deržavnimu zboru gre, to pravico cerkvenim udam za braniti. V tem ogledu ne more zbor škofovskih želja spolniti, ker bi s tem pravico posameznih obmejeval. (In tu je bilo: Heiterkeit, Munterkeit, Lustigkeit — stürmischer Beifall!)

Iz Prage. Kako deleč de je česko deržavsko novinarstvo zašlo, nam Havličkove narodni noviny verh družiga tudi s tem razodenejo, de bilje s sveto mašo za vojvodam šuplikačam „lepo demonstracijo (pekna demonstraci)“ imenujejo. — Silno prederzin bi bil tak izrek, ako bi bil tudi le samo cerkveno godbo hotel ž njim zaznamnjati, kar se pa iz dopisa ne da posneti.

Priporočen je. Kdor želi brati po jeziku kej ilirskiga, po obsegu kej uzvišeniga, po skladu kej prijetniga in gladkotekočiga, po razstavi uterjeniga, po nauku budivniga in podučljiviga, po veri kej katolskiga: naj se naroči na „Katolički list Zagrebački“, vredovan po g. Štepanu Moyzesu, in g. Štepanu Muzlerju.

Iz Afrike. Znano je, de je papež Gregor XVI. malo pred svojo smertjo misijone za potrejnjo Afriko napravil, per katerih se naš častiti rojak *) g. Ignaci Knoblehar znajde. Poglavitni sedež teh misijonov je bil od začetka mesto Hartum v Senaarski deželi ob reki Nilu, na južno stran pod Egiptam. Misijonarji so imeli od začetka

*) Nemške Avgsburške novice napak povedo, de je Nemeč.

namen, med zamurskimi narodi semtertje popotovati, učiti in kerševati; marsiktere divjakam ljube reči, steklene bisere (perle), jekleno orodje itd. so imeli seboj, de bi s takimi darini Zamurce pridobovali. Kmalo pa se je pokazalo, de s tako semtertje hojo za stanovitno uteženje vere v tistih krajih ni veliko storjeno; keršence, le za silo podučeni, kmalo svojiga kersta in svoje obljube pozabi. In zraven so se nekersanske vladarstva, večidel Mohametanske ali Turške, na poti; tem namreč ni veliko mar, ali je se celo zoperno, de bi se podložniki h keršanski veri obračali.

Zatorej je bil sklep storjen, misijonski sedež iz Kartuma v drugi Senaarski kraj, v Kamlinu prestaviti, in tamkej nekaj sveta za kmetijo pridobiti. Tako bi se misijon sam lahko ohranil, Zamurci bi se dela navadili, in zraven v keršanski veri in se drugih koristnih rečeh podučili. Tudi bi mahometanski Arabljani, Turki in Zamurci misijona več ne stiskali, kakor naglo bi na lastnim svetu stal; zakaj v zjutrejnjih deželah se vsakimu pusti pravica v lastni hiši, in ne bo se komu lahko nepokoj tam godil, kjer je sam gospodar. Tudi bi se iz Kamlina na vse Afrikanke strani keršanska vera in z njo omikanje narodov raznesti zamoglo. Zamurci bodo sami radi k misijonarjem pribežali, ker tam se jim ni bati, de bi bili v sužnost prodani; marveč dobe usmiljeno ravnanje in plačilo za svoje delo.

Ze se je zdaj selišče v Kamlinu ustanovilo, in popotniki od onod pripevdujejo, kako je že tamkej več Zamurcov vkupej zbranih, kateri bi se od tega mesta več ne dali ločiti. Kaže se, de bi res tukej boljši šola za spreobrnjenje in izobraženje Zamurcov se napraviti znala, kakor pa so jo Anglezi v Sieri Leoni na zahodnjim Afrikanim bregu osnovali. Tudi bi se novi naseljenci lahko preživili; zakaj Senaarska dežela je rodovitna taciš sadov, ki se dajo v Evrope prodati; pšenica, laško pšeno (rajž) ječmen, bob, leča, tudi kava, indika, pavola in sladkor (cuker) tam bolj rodi, kakor v Egiptu, in delo ni drago, ker je kruha, mesa in rib zadosti. Nasprot se pa pridelki tudi lahko izpejlajo. Vožnja po reki Nilu je sicer počasna, nevarna in draga; pa do Rudečiga morja ni pretežko priti. Po Rudečim morji se vse lahko prepelja do Sueca v Egiptu, in od tamkej skozi pušavo pripravi do Aleksandrije na Sredozemeljskim morji; to pot bo nova cesta polajsala, ki je od noviga Egiptovskiga oblastnika upati.

Ta novi Egiptovski oblastnik, Abbas Paša, bo, kakor se je na njegovo obljubo zanašati, kupčijo iz Senaarskiga v Egipt bolj na prosto pustil; zna potem v Hartum kak Evropejski pooblastenec priti, ki bo ne le Evropejskim kupcem, ampak tudi misijonarjem varh in oskerbnik prot Turški vladi. Ze zdaj g. Lavrin, Avstrijski veliki konzul v Egiptu, g. Knobleharja veliko podpira, tistimu se je zahvaliti, de Turški oblastnik Haled Paša tega misijonarja ni tako odgnal, kakor popred Francozkih Lazaristov, in de mu Mahometanci toliko ne nagajajo.

Misijon v Kamlinu bo po takim v tistih krajih luč, ki v temi sveti, razne narode, bele in černe, vkupej zbere v keršanski ljubezni, pomaga vezi razdreti, ki do zdaj Zamurce v sužnost vklepajo,

in veliko tavžent divjakov v dobre in omikane ljudi spremeniti zamore.

Béra za Pija IX.

Po sporočilih neapolitanskih časopisov, so sv. Oče, kar denarje vtiče, v hudi stiski. Armada, ki je jo na papeževo povelje vojvoda Cukki iz rimskih vojakov nabral, jim velike vsakdanje troške nareja. Razpustiti se nikakor ne sme, ker bi vojsaki gotovo, ako bi se v Rim vernili, od puntarskih vodjev oistro kaznovani bili! Vsakdanja plača trum, in troški, ki jih papež zase in za svoje kardinale in za vladanje cele cerkve potrebujejo, so od mnogoverstnih vlad poslani darila že spraznile, torej je živa potreba in dolžnost, de katolčani vsih krajev dobroserčno z denarnimi pripomočki stan sv. Očeta nekoliko polajsajo. Goreči francozki katolčani so nam v tej reči nar prvi z lepim zgledam zasvetili, in ubogi od težke lakote terti Irci so jim nasledovali; tudi na Španskim z veliko gorečnostjo zneske za papeža nabirajo; v Sardinii je pa pričeto skladanje vojska zadušila; tudi neapolitanski kralj je sv. Očetu v tej sili pristopiti ukazal. Ravno so se tudi na Nemškim za Njih darila zlagati začele; Monakovski nadškof je duhovšini svoje škofije povelje dal, velikonočno nedeljo pri božji službi pravovernim hude zadeve sv. Očeta oznaniti, in jih k milim darovam za našiga višiga pastirja opominjati. Tudi Njih Vel. Brezlavski in Bernski škof z Olomuškim nadškofam so enake zneske za Pija IX. napovedali. Ker po vsih krajih katolčani tudi z denarnimi pripomočki svojo ljubezin in spoštljivost do sv. Očeta razodevajo, bomo li mi Slovenci, per kterih je dozdej katolska vera tako lepo cvetela, hotli zadnji biti? Če je ravno upati, de se bodo papež kmalo iz Gaete v Rim preselili, ker ondašnji punt zmirej bolj omaguje in s. Oče od mnoge strani pomoči perčakujejo, bodo vendar še zmirej pomoči potrebovali, ker so puntarji v Rimu silo veliko poškodevali, in iz papeževih poslopij zlatino in srebrenino poropali.

Po zgledu več vredništev cerkvenih listov smo tudi mi sklenili, po Zgodnji Danici Slovence povabiti, de naj kakor zvesti katolčani tudi z denarnimi pripomočki velikimu papežu Piju IX. perstopijo. Prosimo tedej, de naj tisti, ki želé svojo ljubezin do s. Očeta s takim milim delam usmiljenja naznanje dati, svoje lastne ali od družih nabrane darila vredništvu Zgodnje Danice pošljejo. Vse prejemke bomo očitno v slovenskim in nemškim listu razglasili in jih ob svojim času s. očetu Papežu poslali. — Ohranimo globoko v svoje serce zapisano resnico, de smo vsi telo Kristusovo in med seboj udje eniga telesa, in nikar ne mislimo, de nas nič ne vtiče, če en ud in posebno, če glava terpi!

Te dni so na na svitlo prišle:

Drobtince

za novo leto 1849. — Učitelam ino učencam, staršam in otrokam v podučenje in za kratek čas. IV. leto. Na svetlo dal Matija Vodušek, opat v Celji, in veljajo v lepim zavitku 40 kraje.

Popravek.

V listu 16. str. 125, zgodbe kat. cerkve, namest: farizejem nasprot, kakor Gospoda — beri: skazal kakor Gospoda.